

***Mahonia* (2); bodem- bedekkers en vakbeplanters**

8 min. leestijd

SORTIMENT

Ging het eerste deel van deze twee artikelen over *Mahonia* over de hoger groeiende Aziatische soorten en cultivars, dit tweede deel gaat over de (relatief) lage, spreidend groeiende voorjaars-bloeiers. Deze soorten komen van nature voor in Noord- en Centraal-Amerika en zijn bij ons vooral bruikbare bodembedekkers en vakbeplanters.

Auteur: Ronald Houtman

Foto's: Plants & Pictures

Een stukje herhaling uit het eerste artikel: alle *Mahonia* zijn wintergroene heesters met onge-doornde twijgen en samengestelde bladeren, waarvan de blaadjes een grof scherp gezaagde tot gestekelde bladrand hebben. De bloemen verschijnen aan het eind van de twijgen en vanuit de bladoksels van de bovenste bladeren. De bloemen zijn (diep)geel tot crèmekleurig en worden gevolgd door prachtig grijsblauw berijpte besvormige vruchten.

Het geslacht *Mahonia* wordt dus fysiek in twee delen gesplitst. In dit artikel besteden we aandacht aan de Noord- en Centraal-Amerikaanse soorten. De meeste soorten blijven van nature wat lager dan de Aziatische soorten. Ze groeien vaak breed spreidend opgaand, soms met worteluitlopers. De planten bloeien in het voorjaar, ongeveer gelijktijdig met het uitlopen van de jonge scheuten. Dit in tegenstelling tot de Aziatische soorten, die in de meeste gevallen in het najaar, de winter en het vroege voorjaar bloeien.

Amerika

De Amerikaanse soorten zijn minder spectaculair dan de Aziatische. De planten groeien struikachtig; de meeste worden gewoonlijk niet hoger dan 1 tot 1,5 m. De planten vormen soms (korte) wortelstokken en groeien spreidend opgaand. De geveerde bladeren zijn beduidend kleiner en bestaan uit veel minder deelblaadjes dan bij de Aziatische soorten. De planten komen voor vanaf British Columbia in Canada tot in het zuiden van Mexico. Uiteraard zijn de Mexicaanse soorten bij ons niet winterhard, wat ook geldt voor verschillende soorten uit het zuidwesten van de Verenigde Staten. Hoewel deze groep uit nog geen 20 soorten bestaat, gaat het in praktijk dus slechts om drie soorten en een aantal hybriden. De overige zijn liefhebbersplanten, die beperkt winterhard zijn.

Mahonia of *Berberis*?

In Europa worden *Mahonia* en *Berberis* als twee aparte geslachten beschouwd. Maar veel taxonomen, met name in de Verenigde Staten, vinden dat de soorten uit beide geslachten zo nauw met

elkaar verwant zijn, dat ze allemaal in één geslacht horen. Omdat de oudst beschreven geslachtsnaam de geldige is, worden alle soorten dan *Berberis* genoemd. Voor ons lijken de verschillen tussen *Berberis* en *Mahonia* groot, maar de crux zit hem erin dat een aantal soorten kenmerken heeft die tussen *Berberis* en *Mahonia* in liggen. Het wordt te technisch om in te gaan op de exacte verschillen en overeenkomsten (waaronder ook in DNA), maar in het 'grote' *Berberis*-geslacht zijn dus drie groepen te onderscheiden: de 'klassieke' *Berberis*, de 'klassieke' *Mahonia* en een zestal soorten die er precies tussenin liggen. Doordat deze zes soorten bij ons onbekend, onvoldoende winterhard en niet in cultuur zijn, zorgt deze discussie in Noordwest-Europa voor wat onbegrip en onduidelijkheid. Zo beschouwt de Naamlijst van Houtige Gewassen (Naktuinbouw, 2016) *Berberis* en *Mahonia* als twee aparte geslachten, maar het CPVO (de EU-raad voor kwekersrecht) noemt de Aziatische soorten *Berberis* en de Noord-Amerikaanse soorten *Mahonia*. In veel Amerikaanse literatuur worden alle *Mahonia Berberis* genoemd. Daar vinden we dus *Berberis aquifolium* in de boeken.

De Amerikaanse soorten zijn minder spectaculair dan de Aziatische

Mahonia aquifolium

Veruit de bekendste soort in het geslacht is *Mahonia aquifolium*. Deze soort komt van nature voor in westelijk Noord-Amerika, van British Columbia in Canada tot het noorden van Californië in de Verenigde Staten. De plant werd voor het eerst verzameld door Lewis en Clark, tijdens hun

Mahonia aquifolium HILLARY ('Darthill')

Mahonia aquifolium 'Apollo'

'ontdekkingsreis' door Noord-Amerika. Op 12 februari 1806 beschreef Meriwether Lewis de plant. Materiaal werd naar de oostkust gestuurd en vervolgens door de Schotse planthunter David Douglas (jawel, van de gelijknamige conifeer) naar de RHS in Londen gestuurd.

Mahonia aquifolium is een breed opgaand groeiende plant, die ruim 1 m hoog wordt. Enkele cultivars kunnen beduidend hoger worden. De plant vormt van nature nauwelijks wortelstokken. De bloemen staan in dichte pluimen en zijn licht- tot

donkergeel. Ze openen in april. De bloemknoppen zijn soms iets rood aangelopen. *M. aquifolium* wordt door zaaien vermeerderd en als bos- en haagplantsoen gebruikt, maar veel belangrijker zijn de verschillende cultivars.

Vrijwel iedereen in de groene sector kent 'Apollo'. Deze compacte cultivar werd in 1973 bij Brouwers Boomkwekerijen in Groenekan gevonden. Met een hoogte van 50-80 cm blijft 'Apollo' beduidend lager dan de soort. Het blad is glanzend donkergroen en de bloei diep goudgeel. De combinatie van blad en bloei is erg mooi. 'Apollo' was vele jaren de benchmark als het om *Mahonia* voor vakbeplanting ging. Als typische *M. aquifolium* vormt 'Apollo' geen wortelstokken, waardoor de plant niet uitstoelt en er dus wat meer per m² moeten worden geplant om een vak snel goed te laten dichtgroeien. De plant bloeit omstreeks half april-begin mei. Tijdens de bloeitijd vallen ook vaak de oudere bladeren af en worden de jonge scheuten gevormd. Hierdoor kan een net uitgebloeide 'Apollo' een wat kale indruk maken.

'Atropurpurea', ontstaan in Boskoop in 1915, is een van de oudste nog in cultuur zijnde cultivars. Het zijn vooral de groeiwijze en het loof die deze cultivar nog steeds populair maken. De plant groeit relatief breed en dicht vertakt, tot circa 80 cm hoogte. Het glanzend donkergroene blad is fijn

De glanzend donkergroene bladeren bestaan uit relatief smalle, vaak iets bol staande, deelblaadjes

getand en voelt niet erg scherp aan. 's Winters kleurt het aantrekkelijk, diep bronskleurig purpergroen. De bloemen zijn lichter geel dan bij 'Apollo' en openen eind maart-half april.

Ook van Nederlandse origine is 'Golden Pride', die qua eigenschappen ongeveer tussen 'Apollo' en 'Atropurpurea' in zit. De groeiwijze is wat minder bossig dan bij 'Atropurpurea', maar bossiger dan bij 'Apollo'. Het blad verkleurt minder intens in de winter. De bloei is daarentegen beter en fraaier

dan bij 'Atropurpurea', maar minder dan bij 'Apollo'. Deze eigenschappen maken 'Golden Pride' tot een goed alternatief.

Dat er in *Mahonia* ontwikkeling plaatsvindt, bewijst 'Darthil' (Hillary). Deze dichtvertakte struik stoelt iets uit, in tegenstelling tot de typische *M. aquifolium*. De glanzend donkergroene bladeren bestaan uit relatief smalle, vaak iets bol staande deelblaadjes. In het voorjaar is het jonge blad mooi bronskleurig. De bloei is rijk en mooi goudgeel. Met een hoogte van circa 50 cm is 'Darthil' (Hillary) een prima plant voor vakbeplantingen.

Tot zover de wat lagere cultivars. Met een hoogte tot 1,5 m wordt 'Marijke' beduidend hoger. In het voorjaar loopt het blad bronsgroen uit, 's zomers is het glanzend donkergroen en 's winters kleurt het diep mahoniekleurig. De heldergele bloemen openen in april.

'Smaragd' is een bekende cultivar. Het is een fors groeiende cultivar die hoger dan 1,5 m kan worden. Helaas is hij behoorlijk gevoelig voor meeldauw. Ook de winterhardheid lijkt minder dan bij andere cultivars van *M. aquifolium*. Als een hoger groeiende cultivar nodig is, kan beter voor het alternatief worden gekozen: 'Undulata'. Het meest in het oog springende kenmerk van deze plant, die eveneens hoger dan 1,5 m kan worden, zijn de sierlijke, sterk gegolfde bladranden. Het blad is glanzend donkergroen en verkleurt 's winters nauwelijks. Hoewel ook 'Undulata' iets gevoelig is voor meeldauw, is de plant sterker en vooral beter winterhard dan 'Smaragd'.

Mahonia nervosa

Tegelijk met *M. aquifolium* vonden Lewis en Clark ook *M. nervosa* in het westen van de (huidige) Verenigde Staten. Deze soort heeft min of meer hetzelfde verspreidingsgebied als *M. aquifolium*. Het is een laag groeiende soort, die slechts 40 cm hoog wordt en worteluitlopers vormt. Het blad is iets glanzend, donkergroen en verkleurt 's winters fraai purperrood. De bloemen zijn geel en staan in trossen die tot 20 cm lang kunnen worden. Helaas is *M. nervosa* een vrij zwakke plant, die het meestal maar enkele jaren uithoudt.

Mahonia repens

Met een verspreidingsgebied in het midden en westen van Canada en de Verenigde Staten is *M. repens* de meest algemeen voorkomende soort in Noord-Amerika. Het is een variabele soort, die in de natuur onder verschillende klimatologische omstandigheden kan gedijen. De planthoogte

Mahonia wagneri 'Sunset'

varieert van 20 tot 50 cm. De bladeren bezitten vrijwel steeds vijf deelblaadjes; deze zijn eivormig tot bijna rond en dof tot glanzend donkergroen gekleurd. De bloemen staan dicht opeen in vrij korte opstaande trossen. Ze zijn licht groengeel tot lichtgeel en duidelijk minder aantrekkelijk dan de bloemen van *M. aquifolium*. Dezelfde variabiliteit zien we ook in gezondheid en mate van woekeren. Als soort is *M. repens* niet erg interessant, wat wel geldt voor de hybriden tussen *M. repens* en *M. aquifolium* die de laatste twintig jaar op de markt zijn gekomen. De oudste hybride is *M. 'Pixie'*; deze plant wordt niet hoger dan 50 cm en heeft gezond, iets glanzend donkergroen blad. Helaas heeft de plant de bloemen van *M. repens* geërfd en bloeit de plant minder fraai dan latere hybriden. Als bodembedekker is 'Pixie' wel heel geschikt. De twee naar indianenstammen genoemde hybriden *M. Blackfoot* ('Bokrafoot') en *M. Sioux* ('Bokrasio') zijn van een latere generatie en duidelijke verbeteringen van 'Pixie'. Beide cultivars bloeien rijk en fraai. *M. Blackfoot* ('Bokrafoot') is met een maximale hoogte van circa 60 cm de hoogste van de twee. De bladeren zijn glanzend donkergroen en staan iets bol. In april openen de bloemen in relatief grote trossen. Ze zijn diep goudgeel en geuren licht. Het mooie blad vormt een prima achtergrond voor de intense bloemkleur. *M. Sioux* ('Bokrasio') blijft met een hoogte van circa 50 cm lager. De bladeren zijn minder glanzend en kleuren

De bloemen zijn goudgeel en staan in trossen die **min of meer hetzelfde formaat** hebben als bij *M. 'Apollo'*

Mahonia haematocarpa

Binnen de struikvormige kamperfoelie zijn verschillende planttypen aan te wijzen

's winters purperrood. De bloemen zijn goudgeel en staan in trossen die min of meer hetzelfde formaat hebben als bij *M. 'Apollo'*. Van de hybriden lijkt Sioux ('Bokrasio') het meest op 'Apollo', maar hij bloeit circa tien dagen eerder. Dit heeft tot gevolg dat de oudere bladeren nog in de plant zitten als deze bloeit en dat de planten een veel minder kale indruk maken na de bloei (als de jonge scheuten worden gevormd). Een vierde hybride is *M. Rotonde* ('Bokrarond'). Qua uiterlijk houdt deze het midden tussen Blackfoot ('Bokrafoot') en Sioux ('Bokrasio'), maar de plant blijft nog lager. Ook groeit hij iets minder hard, waardoor de plant prima geschikt is voor kleinschaligere toepassingen tussen opsluitbanden en dergelijke.

Alle hier genoemde hybriden tussen *M. aquifolium* en *M. repens* groeien uitstoelend en zijn daardoor uitstekende bodembedekkers.

M. x wagneri

Ongeveer honderd jaar geleden werd voor het eerst een hybride tussen *M. pinnata* en *M. aquifolium* beschreven. Eerstgenoemde soort is niet in cultuur en komt voor in het zuiden van Californië. Cultivars van *M. x wagneri* waren in het verleden vrij populair. De planten lijken vrij sterk op *M. aquifolium*, maar groeien vaak iets losser en hebben doffe bladeren. De bloemtrossen zijn gewoonlijk wat meer gedongen. Deze eigenschappen zijn allemaal niet in het voordeel van *M. x wagneri*. Hierbij moet wel worden bedacht dat er destijds ook binnen *M. aquifolium* maar weinig bruikbare alternatieven waren. Een ander belangrijk nadeel van *M. x wagneri* is dat de planten, op een enkele uitzondering na, behoorlijk meeldauwgevoelig zijn. De bekendste cultivar is 'Pinnacle'. Werd deze plant voorheen op behoorlijk grote schaal gekweekt, tegenwoordig is de plant ruim voorbijgestreefd

Mahonia Blackfoot ('Bokrafoot')

door de moderne cultivars van *M. aquifolium* en de hybriden tussen *M. aquifolium* en *M. repens*. Hetzelfde geldt voor 'Fireflame'. Deze verschilt van 'Pinnacle' door het blauwgroene blad met rode bladspillen. Ook het bronskleurige uitlopen en de winterkleur van het blad zijn opvallend.

Twee cultivars verdienen nog wel aandacht: 'Moseri' en de daaruit ontstane 'Sunset'. Deze planten moeten het niet zozeer hebben van de bloei, maar juist van de fraaie bladkleuren. Het blad van 'Moseri' loopt lichtoranje uit, kleurt vervolgens geel en wordt later in het seizoen geelgroen. 'Sunset' doet daar nog een schepje bovenop door diep oranje uit te lopen. Daarbij is 'Sunset' sterker en minder gevoelig voor meeldauw.

Standplaats en onderhoud

Over het algemeen zijn de hier genoemde

Mahonia gemakkelijke planten. Ze zijn vrijwel bodemvaag en gedijen op iedere goed doorlatende grond. De planten verdragen vrij veel droogte en kunnen ook op een tijdelijk natte bodem groeien. Ze groeien zowel in de volle zon als in de schaduw. Veel cultivars hebben de neiging om op latere leeftijd wat 'stokkerig' te worden. De beste methode om dit te voorkomen, is om de planten het eerste jaar na aanplant wat te snoeien en dit na enkele jaren te herhalen. Zo worden de planten gedwongen zich steeds te verjongen, wat de plantvorm ten goede komt.

De hier genoemde planten zijn bij uitstek geschikt als vakbeplanters. Sommige, zoals *M. Rotonde* ('Bokrarond') en *M. wagneri* 'Moseri' en 'Sunset', kunnen beter in kleinere plantvakken worden toegepast, andere juist in grote(re) plantvakken. Het zijn dus niet alleen goede vakbeplanters, maar ook

uitstekende bodembedekkers. De hoger groeiende *M. aquifolium* 'Undulata' kan ook worden toegepast om kabel- of trafostations te camoufleren of als hogere randbeplanting bij parkeerplaatsen en dergelijke.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7451